

культурної інтеграції та уніфікації світової правової системи і формування глобальних процесів у системі ліберально-демократичних цінностей людства. А це, в свою чергу, передбачає формування національної системи правового регулювання суспільного життя. Розбудова такого суспільства в умовах реформування та трансформації правової системи, юридичної науки і практики, забезпечує подальший ефективний розвиток системи державотворення та правотворення в державі.

УДК 340.2

Бородін Д. І., старший уповноважений
в особливо важливих справах Управління захисту
економіки Херсонської області Департаменту захисту економіки
Національної поліції України, м. Херсон

СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА

Гарантії забезпечення прав та свобод людини і громадянина як загальне поняття – це основні способи, засоби, за допомогою яких кожній особі забезпечується ефективний захист прав людини.

В контексті такого ствердження важливим є аналіз поглядів науковців на юридичні гарантії захисту. На думку Н.С. Малєїна, юридичні гарантії – це норми права, які передбачають у своїй сукупності правовий механізм, покликаний сприяти захисту прав та свобод [1, с. 28]. В.К. Князєв визначає, що юридичні гарантії захисту – це державно-правові засоби, які забезпечують здійснення і охорону прав, свобод та обов'язків людини і громадянина [2, с. 46].

Традиційно гарантії прийнято розподіляти на загально-соціальні та юридичні. Але в умовах правової держави всі гарантії слід визначати як юридичні, що поділяються на нормативно-правові та організаційно-правові [3, с. 29-31]. До нормативно-правових гарантій належать, зокрема, норми-принципи матеріального і процесуального характеру, юридична відповідальність, юридичні обов'язки тощо. Поряд з нормативно-правовими гарантіями, які містить Конституція і закони України, надзвичайно важливу роль відіграють також організаційні гарантії [4, с. 156].

Згідно з Конституцією основними організаційними (організаційно-правовими) гарантіями прав і свобод людини і громадянина є такі інституції: Верховна Рада України, яка установлює законами України права і свободи людини й громадянина, гарантії цих прав і свобод, основні обов'язки громадян (ст. 92); Президент України (ст. 102); Кабінет Міністрів України, міністерства та інші центральні органи виконавчої

влади. Зокрема, Кабінет Міністрів вживає заходів щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина (ст. 116); місцеві державні адміністрації, які на відповідній території забезпечують додержання прав і свобод громадян (ст. 49); суди, які захищають права і свободи людини і громадянина (ст. 55); Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (ст. 55); прокуратура, яка здійснює представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених законом (ст. 171); органи місцевого самоврядування (ст. 143); підприємства, установи, організації; адвокатура забезпечує права людини на захист від обвинувачення та надання правової допомоги при вирішенні справ у судах та інших державних органах (ст. 59); політичні партії і громадські організації здійснюють і захищають права й свободи громадян, що ввійшли до цих об'єднань (ст. 36); міжнародні судові установи та відповідні органи міжнародних організацій, членом або учасницею яких є Україна (ст. 55).

До соціально – правових гарантій правових забезпечення прав та свобод людини і громадянина належать:

1. Юридичне закріплення гарантій прав і свобод та обов'язків. Так, у ст. 21 Конституції України закріплено положення про те, що права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними, а у ст. 22 зазначено, що вони не можуть бути скасовані і що при прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод.

2. Створення системи охорони і захисту державою прав, свобод та обов'язків, яка забезпечувала б їх реальне використання та надійний захист від будь-яких посягань. Прагнення до цього вбачається у конституційних положеннях про те, що права і свободи людини та громадянина захищаються судом, кожен має право звертатися за захистом своїх прав до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, після використання всіх національних засобів правового захисту звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасницею яких є Україна (ст. 55).

3. Активізація діяльності об'єднань громадян, які сприяють захистові прав, свобод та обов'язків. Вказане положення зафіксоване у ст. 59 Конституції України, яка проголошує, що кожен має право на правову допомогу. У випадках передбачених законом, ця допомога надається безоплатно. Для надання правової допомоги діє адвокатура. Безумовно функції захисту прав, свобод та обов'язків людини і громадянина покладаються не тільки на адвокатуру. Відповідні повноваження у цій сфері мають органи прокуратури, суду, СБУ, МВС. З формуванням в Україні громадянського суспільства збільшуватиметься кількість недержавних правозахисних органів, поліпшуватиметься їх діяльність.

4. Державний і громадський контроль за станом правових засобів в механізмі забезпечення прав, свобод та обов'язків. Державний контроль у зазначеній сфері покладається майже на всі державні органи. Так, відповідно до ст. 102 Конституції Президент України є гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності нашої держави, додержання Конституції України, прав та свобод людини і громадянина. А у ст. 116 Конституції зазначено, що Кабінет Міністрів України вживає заходів щодо забезпечення прав та свобод людини і громадянина. Громадський контроль може здійснюватися політичними партіями, масовими демократичними об'єднаннями, засобами масової інформації, органами місцевого самоврядування.

Водночас доцільно наголосити на тому, що окремі статті Конституції України більш детально закріплюють гарантії охорони прав, свобод та обов'язків людини і громадянина в Україні.

Література

1. Малєин Н.С. Повышение роли закона в охране личных и имущественных прав граждан / Н.С. Малєин // Сов. гос. и право. – 1994. – № 6. – С. 41-45.

2. Князєв В. Конституційні гарантії прав, свобод та обов'язків людини і громадянина в Україні / В. Князєв // Право України. – 1998. – № 11. – С. 29-31.

3. Пустовіт Ж. Поняття соціальних гарантій прав і свобод людини і громадянина в Україні / Ж. Пустовіт // Право України. – 2000. – № 3. – С. 28-31.

4. Конституція незалежної України: навч. посіб. / за ред. В.Ф. Погорілка, Ю.С. Шемчушенка, В.О. Євдокимова. – К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, Спілка юристів України, 2000. – 428 с.

УДК 34.01

Вакарюк Л. В., к.ю.н., доцент,
Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича,
м. Чернівці

«ПРАВОВА ПОЛІТИКА»: ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ ПОНЯТТЯ

Правова політика багатогранно вивчається сучасною юриспруденцією та осмислювалася ще дореволюційними юристами, які розглядали правову політику як суто прикладну науку, покликану оцінювати чинне законодавство і здатність до створення більш досконалого права [1, с. 28]. Слід зазначити, що розробки С.А. Муромцева, Л.І. Петражицького та інших дореволюційних вчених не отримали належного розвитку в радянський період. Для радянського періоду характерним стала відмова від використання терміна «політика права», використовуваного дореволюційними авторами, на користь терміна «юридична політика», під